יב א מיי' פ"א מהלכות ציצית הלכה ה סמג עשין כו טוש"ע או"ח סי' יא סעיף ג :

יד ב מיי' שם הלכה ב ופ"ג מהלכות כלאים טוש"ע שם סעיף א ·

טו ג מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ג :

טז ד מיי' שם הלכה א טוש"ע שם סעיף א :

תורה אור

וגדילא מיגדל, אמר רב יאי גלימא ולא יאי תכלתא רבה בר בר חנה אמר יאי גלימא ויאי תכלתא, במאי קא מיפלגי: רבה בר בר חנה סבר כתיב גדיל וכתיב פתיל: או גדיל או פתיל ורב סבר לעולם פתיל בעינן וההוא גדילים למניינא הוא דאתא גדיל: שנים גדילים: ארבעה *עשה גדיל א] ופותליהו מתוכו. אמר שמואל משמיה דלוי חוטי צמר פוטרין בשל פשתן, איבעיא להו של פשתן מהו שיפטרו בשל צמר: צמר בשל פשתים הוא דפטר דכיון דתכלת פטרה, לבן נמי פטר, אבל פשתים בצמר לא או דלמא כיון דכתיב לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו, גדילים תעשה לך לא שנא צמר בפשתים ולא שנא פשתים בצמר. ת"ש דאמר רחבה אמר רב יהודה חוטי צמר פוטרין בשל פשתן, ושל פשתן פוטרין בשל צמר, חוטי צמר ופשתים פוטרין בכל מקום ואפילו בשיראין, ופליגא דרב נחמן דאמר רב נחמן השיראין פטורין מן הציצית. איתיביה רבא לרב נחמן *השיראין והכלך והסריקין כולן חייבין בציצית מדרבנן אי הכי אימא סיפא וכולן צמר ופשתים פוטרין בהן אי אמרת בשלמא דאורייתא היינו דמישתרו בהו כלאים אלא אי אמרת דרבנן היכי מישתרי בהו כלאים ב] אימא או צמר או פשתים הכי נמי מסתברא דקתני סיפא ג] הן במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין אי אמרת בשלמא דרבנן היינו דמיפטרו במינן אלא אי אמרת דאורייתא, צמר ופשתים הוא דפטר אי משום הא לא איריא כדרבא *דרבא רמי: כתיב הכנף: מין כנף וכתיב צמר ופשתים הא כיצד צמר ופשתים פוטרין בין במינן בין שלא במינן, שאר מינין במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין ורב נחמן ד] כדתנא דבי רבי ישמעאל *דתנא דבי רבי ישמעאל הואיל ונאמרו בגדים בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים אף כל צמר ופשתים, *אמר אביי והאי תנא דבי רבי ישמעאל ה] מפקא מאידך תנא דבי רבי ישמעאל דתנא דבי ר' ישמעאל ו] בגד אין לי אלא בגד צמר, מנין לרבות צמר גמלים וצמר ארנבים ונוצה של עזים, והכלך והסריקין והשיראין מנין ת"ל או בגד:

תנו

דברים כב · במדבר טו

וגדילא מיגדל · כל הגלימא סיתה גדיל ולא שייך בה ענף כלל : ולא יאי תכלתא · משום דאין בה ענף : גדיל שנים · כלומר אי הוה כתיב גדיל תעשה לך ז] משמע ב' חוטין דאין גדיל פחות משנים השתא דכתיב גדילים משמע ארבעה : עשה גדיל · מד' חוטין שעשה ד' חוטין בחור הטלית וכשיכפלם ויעשה מהן גדיל יהא שמונה הן: ופותליהו מתוכו · אותו חוט שכורך בו יהא מן המנין · לישנא ופותליהו משום הנה פתיל ענף למטה : חוטי צמר פוטרין בשל פשתן · אותם שני חוטין של לבן אם של צמר הן פוטרין בסדין של פשתן עם התכלת ח] ואע"ג דליכא השתא מין כנף דהאי של צמר כיון דתכלת י] שהיא חוטין הן דתכלת עמרא נינהו ופוטר בשל פשתן דהא תכלת כתב רחמנא בהדיא, לבן דצמר נמי פוטר בשל פשתן משום לבן : חוטי צמר ופשתים · לבן של פשתים ושל צמר (תכלת): פוטרין בכל מקום · בכל מיני בגד ואפי' בשיראים דמהו דתימא שיראין פטורין והוו כלאים שלא במקום מצוה קמ"ל דחייבין : השיראין · מעיל של משי : והכלך · מעיל שעושין מאותן יא] (דגים) [הוא בים האוקיינוס] (שמצויים) במיני שקורין פלוצ"ל : סריקין · מעיל עשוי ממסורת של משי : צמר ופשתים פוטרין בהן · קא ס"ד שני חוטין צמר ושני חוטין לבן של פשתים : הן · עצמן כלך וסריקין במינן פוטרין דאם עשה (א) ציצית יב] בטלית שהוא מיט יצא : אלא אי אמרת מדאורייתא · מחייבן שיראין בציצית היכי פטרה בהו ציצית דכלך הא מדאורייתא ציצית דצמר ופשתים הוא (ב) דפוטרין כדאמרינן לעיל צמר ופשתים יחדו גדילים תעשה לך : ורב נחמן · דאמר לעיל שיראין מדרבנן הוא דחייבין דאי מדאורייתא לא פטר בהו מינו: כדתנא דבי ר' ישמעאל · יג] דאומר אין מחייבין בציצית אלא בגד צמר או בגד פשתים : בגדים בתורה סתם · על כנפי בגדיהם : ופרט לך · יד] בכלאים (דברים כב) וגבי נגעים (ויקרא יג) בבגד צמר או בבגד פשתים : מפיק מאידך תנא כו' · דהא אידך טו] מרבה כל הבגדים : צמר ארנבים ונוצה · צמר של עזים קרי נוצה לפי שאין רך כשאר צמר : מנין · שמטמאין בנגעים : תלמוד לומר או בגד · בגד צמר או טז] בבגד פשתים (שם) :

או גדיל או פתיל · למאי דפרישית לעיל דמפתיל שמפתיל דבפי ב' חוטין הכלם קשיא דהכא דרשינן ליה לאו גדיל או פתיל וי"ל דהא נמי שמעת מינה כיון דבחד פרשה כתיב גדיל ובאידך כתיב פתיל ומיהו קשה דפתיל מלולים נפקא דדרשינן לקמן (דף מב:) אין ציצית אלא ענף ויש לומר דאיצטריך ציצית לאשמועינן דלאחר שעושין צריך לפרוד כדאיתא לקמן ובספרי דריש ועשו להם ציצית שומע אני יעשה סולה גדילים ת"ל ציצית הא כיצד כדי שתהא גדיל יוצאת מן הכנף וציצית מן הגדיל והא ברייתא קשיא לרבה בר בר חנה וקשה נמי לרב דדריש ליה הכא מפתיל והתם דריש ליה מציצית :

יז] והההוא גדילים למניינא · תימה מאי דוחקיה דרב למימר גדילים למניינא נימא דקרא בא לומר שרוייהם בעי גדיל ופתיל ויש לדחוק ולפרש דטעם דרבה בר בר חנה משום דדריש גדילים כמו מיעוט אחר מיעוט משום דכתיב בלשון רבים ואע"ג דליכא גדיל כלל וכי תימא אם כן פתיל דכתב רחמנא למה לי איצטריך דאי לא פתיל הוה פסלינן פתיל וגדיל בהדי הדדי קמשמע לן פתיל ורב סבר למניינא ולא למעט גדילים ותימה רבה בר בר חנה מניינא מנא ליה :

ופותליהו מתוכו · פירש בקונטרס שחוט של כרך מן המנין ובלשון אחר פי' שיהא הפתיל דהיינו הענף משולשל למטה ויוצא מן הגדיל ותימה דהא נפקא לן מלולים לקמן (דף מב:) ובמתניתין פירשתי בפ"א שכפלו כעין פתילה והיינו ענף לא מיעף דלקמן (שם) :

לבן נמי פטר · פירש בקונטרס אע"ג דלא מינא דכנף הוא ולא יתכן לפי מה שפירשתי לעיל דטלא בר מתכלת איקרו מין לבן אלא הכי פירושא אע"ג דכלאים נינהו :

ופליגא דרב נחמן · הוה מצי למימר דמדרבנן הוא אלא משום שהאמוראים יש להם לבחור דבריהם יותר אי נמי לא מסתבר ליה כמו שנבאר בסמוך: ורב נחמן דאמר כתנא דבי רבי ישמעאל · תימה הא שפיר שני מדרבנן ויש לומר דלא מסתבר ליה למימר הכי אלא מכח הכי נמי מסתברא וכי דחי ליה צריך לאתויי תנא אי נמי לא מסתבר ליה לפלוגי אדרשא דמינה אי לא מסכח ליה א) תנא ונראה דמטולא תנא מוכח דלית ליה הכנף מין כנף ולא מייתי דתנא דבי רבי ישמעאל אלא נמי דבגדיהם צמר ופשתים ב) דאי לאו האי טעמא לא מפיק ליה מהכנף מין הכנף יח] ור"ת ורש"י פסקו כרבא משום דהוא בתרא : אף כל צמר ופשתים · תימה מנא ליה דפליג דלמא שאני הכא דאיכא יתורא דהכנף מין כנף דהכי נמי דריש פרק במה מדליקין (שבת דף כו.) מאי בגד שאר בגדים לתנא דבי רבי ישמעאל ויש לומר דלא דמי דהתם לא מפקינן בגד דקרא ממשמעותיה דלעולם בגד דקרא צמר ופשתים הוא אלא דמרבינן אף שאר יט] מינין אבל הכא אי דרשא מיניה בשאר מינין א"כ בגד דכתיב ברישא הוי נמי שאר מינין וא"כ מפקת בגד ממשמעותא אי נמי י"ל דרבא לא דריש מייתורא מידי אלא משום דסבר בגדיהם כל בגדיהם משמע ועלה כתיב הכנף מין כנף שמדבר מן הגלילות ולפיכך זה על כרחך תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דרבא: אמר אביי האי תנא דבי רבי ישמעאל · פרק במה מדליקין (גם זה שם) איתא להא מילתא ודחי ליה רבא התם : בגד אין לי אלא בגד צמר · פי' בקונטרס בנגעים כתיב וקשה חדא דא"כ צריך לגרוס או בבגד דהכי כתיב כ] גבי נגעים ועוד ג) דפ' במה מדליקין (גם זה שם) דרשינן ליה למילתא אחריתי ד) ועוד היכי ילפינן מנגעים לרבא דמתרץ לה התם דלא מפקא מאידך תנא דבי רבי ישמעאל הא גבי נגעים מרבה שאר בגדים ועוד ה) דהתם משמע בפירוש הכי ו) ועוד תנן בהדיא דשאר מינין לא מיטמו בנגעים נימא דלא כתנא דבי רבי ישמעאל לכך צריך לפרש דבשרצים הוא דכתיב (ויקרא יא) ותימה דא"כ אמאי איצטריך לאתויי טלה של עזים הא שק כתיב בהדיא וי"ל ז) דאיכא בגד מן העק שבטלה של עזים וכן מוכח פרק ראשית הגז (חולין קלו:) דממעט גיזה של שור מחמת ט ולא לשקו ופריך אלא מעתה טלה של עזים ליחייב אלמא לאו מכלל שק הוי והשתא ניחא הא דמרבה לאביי מהכא ג' על ג' בשאר בגדים ודין שק הוי ד' על ד' :

סדין

גדילים יחזו ל"ק

[יבמות ד: ועי"ש וכתובות]

פתיל כתב ל"ק

תכלת ל"ק

תכלת צמר ל"ק

ר"א שתי

שבת כו

דמינס שם ל"ק

שבת כו מיר [יבמות ד:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הן כו' עשה ציצית : (ב) ד"ה אלא אי כו' דפוטר :

רבינו גרשום

תכילתא · תכלת : השתא צמר פוטרין בשל פשתן · דכיון דתכלת צמר הוא דפטר של פשתים : כולן השיראין והכלך והסריקין דחשי צמר ופשתים בגן בין במינן השיראין אם הציצית של פינן פוטרין : אלא או אמרת דאורייתא ציצית דצמר ופשתי הוא דפטרי ולאו ציצית דשאר מינין: כדרבא דסבר דמדאורייתי נמי ציצית דשאר מינין פוטרין במינן דרבא רמי כתיב כו' : ורב נחמן דאמר שיראים פטורין מן הציצית מדאורייתא אמר כדתנא דבי ר' ישמעאל הואיל ונאמרו בגדים בתורה סתם כגון על כנפי בגדיהם וכגון גבי שרצים וכל כלי עץ או בגד ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים גבי נגעים דכתיב בבגד צמר או בבגד פשתים :

שיטה מקובצת

א] ופותליהו מתוכו פי' ר"ח בלשון שני תנה פתיל ענף למטה · ואף על גב דתמרינן לקמן ס ציצית [אין ציצית] אלא פתיל מיהו לא ידעינן מיניה אם הפתיל למעלה או למטה לכן הוצרך לומר ופותליהו מתוכו שיהא הפתיל למטה ועוד י"מ ופותליהו מתוכו לאחר שיתחוב הד' חוטין בכנף כפלו כמין פתיל ויהיו ח' חוטין: ב] אימא או צמר או פשתים · וא"ת לעיל נמי אמאי קאמר ופליגא דרב נחמן לימא כי קאמר רב יהודה או צמר או פשתים וי"ל שהאמוראים הוי לו לפרש דבריו כי היכא דלא ויתוק הדרבה · תו"ח : ג] הן עצמן במינן: ד] דרב נחמן דאמר כתנא דבי ר"י : ה] ר' ישמעאל מפיק מאידך : ו] בגדי שבת דף כ"ז ויבמות דף ד': ז] לך תוה משמע: ח] יהיו שמנה חוטין הס"ד : ט] התכלת דבעינן מין כנף דהוא תכלת עמרא הוא ובהדיא כתב רחמנא דפוטר ושל לבן נמי אם של צמר הם פוטר הס"ד ומה"ד של פשתן · אותם חוטים של לבן אם הם של פשתן מהו שיפטרו לבגד דצמר עם התכלת ואע"ג : י] כיון דתכלת שני חוטין ותכלת דעמרא נינהו יא] מאותן חוטים הוא בית התולעת שמצוי במשי: יב] ציצית מהן בטלית : יג] ר' ישמעאל דאמר אין מחייבין בציצית : יד] ופרט לך

א) תנא דמכולהו מתני' לכתחלה דלאו כו' ל"ק · ב) אבל מהאי טעמא לא מפיק מהכנף ל"ק · ג) דבפרק במה אשה יוצאה דרשינן ל"ק · ד) וי"ל דהאי או בגד לא כתיב בנגעים עיין שם בתוס' ד"ה מפקא ליה מאו בגד · ה) דהתם לא משמע הכי דהתם בהדיא דשאר ל"ק · ו) עיין רש"ש · ז) דשיעור בגדים מן העק ל"ק

הכתוב גבי נגעים: טו] אידך תנא מרבה : טז] או בבגד : יז] והההוא גדילים למניינא הוא דאתא · תימה סמי א) דוחק כו' גדיל או פתיל ליתא רב גדיל ופתיל בעינן וי"ל דאה"נ דמשמע דרבה בר בר חנה והוא משום דכתיב בפרשה אחת גדיל ולא כתיב פתיל ובפרשה אחרת כתיב פתיל ולא כתיב גדיל אלמא אין זה מעכב זה ואשמעינן רב דע"כ ילפינן זה מזה ומה שאמר בזה צריך בזה דהוא קמן דדרשינן גדילים למניינא תם בפתיל בעינן למניינא אע"ג דלא כתיב ביה אלא ש"מ דילפינן מהדדי להצריך לזה מה שאמר בזה ובתוס' אחרות כתבו וז"ל וי"ל דמסתברא דטעמא דרבה בר בר חנה דכיון דכתיבי בשתי פרשיות לא בעינן תרוייהו · וא"ל רב לדידך דאמרת כיון דכתיבי בשתי פרשיות לא מעכבי להדדי אלא הא דאמר גדילים [למניינא] מנא לך בפתיל פתיל מגדיל וא"כ כמאן דכתיבי אהדדי דמי והנ מן תורייהו כך תירץ הר"ם ובגליון כתוב דמסתברא טעמא דרבה משום דכתיבי בשתי פרשיות הוי כמו ריבוי אחר ריבוי ואתא למעט ובהדיא סני ורב סבר דבעינן פתיל והדהא גדיל למניינא ולא למיסרי אחר ריבוי ע"כ גליון : יח] רש"י ור"ת פסקו כרבא דדריש הכנף מין כנף ושיראין הכלך וסריקין כולן חייבים בציצית מן התורה וסינו פוטר בין במינם בין שלא במינם מידו אע"ג דאמר לעיל צמר בשל פשתן ופשתן בשל צמר היינו דוקא כשהיה להם תכלת שניתנה לרחות משום תכלת אבל השתא שאין לנו תכלת לא ניתנה לרחות כלל ואסור להלות ציצית צמר בבגד פשתים וציצית פשתים בבגד צמר כר"ל לקמן ולדידיה ניתנה לרחות צמר בפשתן משום תכלת כשאין לו טלית אחר · ואף על פי שאין לנו תכלת לא ניתן לרחות כלל : יט] אף שאר מינין אבל : כ] גבי נגעים הכתוב בבגד צמר או בבגד פשתים ·

ואיננו מספקא בנגעים אלא בבגד צמר ופשתים בלבד · תוס' אחרות :

ואלי צ"ל מאי דוחקיה דרב למימר הגדילים למניינא הא הדר גדיל הא פתיל לימא וכו'

נושא

חוטי צמר פוטרים בבגד פשתן

מה דינם של חוטי פשתן

נושא

מקור

דעת ר' נחמן

נושא

מקור